

Nándori Nikoletta Petra

A rendőri hivatás története és elemei

History and Elements of the Vocation Policemen

Absztrakt

A tanulmány Magyarország történelmének rendőri hivatás szempontjából mértékadó korszakait vizsgálja röviden. A 19. és a 20. század magyar rendészet-tudományi szakirodalmából kiolvasható hivatás elemeinek feltárása a célom. A korszakban bekövetkezett társadalmi változások mellett kiemelt jelentőségű volt, hogy az állami fegyveres testületek, ezen belül is a rendőrség, jól megalapozott szakmai elvárások mentén végezze a feladatát. A rendőrség az államszervezeten belül, a közigazgatási hatóság egyik ágaként töltötte be társadalmi rendeltetését. A tanulmány a rendőri hivatás elemeinek vizsgálatából kiindulva írja körül annak mibenlétét. A vizsgálat magában foglalja a rendészet társadalmi szerepvállalását és ezen szerep erkölcsi igazoltságát, mindemellett a rendőri állománytól elvárt képességek és erények feltárását, amelyek többek között elősegítik a rendészeti állomány integrációját és ezzel a hatékonyabb feladatvégrehajtását. Mindezekon túlmenően fontos kapcsot képeznek a rendészeti állomány és a társadalom között.

Kulcsszavak: hivatás, rendőri hivatás, rendőri etika, rendőrség története

Abstract

The study shortly examines the relevant periods in the history of Hungary in terms of the police profession. My goal is to explore the elements of the profession that can be read from the Hungarian law enforcement literature of the 19th and 20th century. In addition to the social changes that took place during the era, it was of paramount importance that the state armed bodies, including the police, perform their duties in accordance with well-established professional expectations. The police served their social function in the state organization as a branch of the administrative authority. The study describes the nature of

the police profession, starting from the examination of the elements. The examination includes the exploration of the social role of the police and the moral justification of this role, as well as the abilities and virtues expected of the police force, which, among other things, facilitate the integration of the police force and thus its more efficient performance. However, they form an important contact between law enforcement and society.

Keywords: profession, police profession, police ethics, police history

A hivatás, hivatásrendek, rendőri hivatás, a hivatás elemei

A tanulmány felépítését tekintve három fő részből áll, amelynek az első részében a hivatásról, ezen belül is a rendőri hivatás hivatásrendeken belüli elhelyezkedéséről és a hivatáselemekről írok. A rendőri hivatáshoz az általános értelemben vett munkavégzés felől jutok el a tanulmány első részében. Az államszervezetten belül a közszolgálat egyik területét képviseli a rendőri hivatás. A különböző hivatásrendek, és így ezen belül a rendőri hivatás is magában hordozza annak erkölcsi szempontból vett kiemelt jelentőségét.

A hivatás

Az első fejezetet a hivatás fogalmi meghatározásával kezdem, amellyel az általában vett munkavégzéstől, és a szakmától történő elhatárolással lesz meghatározható. A többlettartalma ebben a tekintetben a speciális szaktudáson túl, annak erkölcsi tartalommal való telítettsége okán válik értelmezhetővé. *„Az emberi munkavégzés legalább három különböző formájaként különböztetjük meg az elfoglaltságot, a szakmát és a hivatást. Az elfoglaltság speciális szakképesítést nem igénylő, anyagi javakért végezhető munka; a szakma speciális szakképesítést igénylő, karrierépítés közvetlen vagy közvetett céljával végezhető munka; végül a hivatás speciális szakképesítést igénylő, erkölcsi és morális értékek megvalósítása végett végezhető munka.”* (Boda, 2018). A hivatás további meghatározását tekintve: valamely feladat elvégzése iránt vagy valamely munkakör, foglalkozás, pálya iránt érzett lelki hajlam, vonzódás. Elhivatottság és rátermettség valamely feladat elvégzése iránt. A hivatás belső elkötelezettségéből indul tehát, és olyan életcél megvalósítása iránti küldetés érzését feltételezi, amelyet az ember életcéljának tekint és ezáltal válik élethivatássá. A speciális szakképesítésen túlmenően olyan erkölcsi tartalommal töltődik, aminek köszönhetően a hivatás betölti szerepét. *„A hivatás gyakorlásával egyaránt együtt*

jár a hivatást gyakorló személyiségének erkölcsi és morális felértékelődésével (például a katonák bátrabbá válnak a katonai hivatás gyakorlása során), és a hivatást gyakorlótól független erkölcsi és morális értékek megvalósításával (például a katonák elősegítik a haza védelmét).” (Boda, 2018). A belső elköteleződés magában hordozza a szabad választás jogát, ami azt jelenti, hogy a hivatását az ember szabadon, saját elhatározásából maga választja. Vállalja ezzel a szolgálati feladatok ellátását.

Samuel P. Huntington szerint a hivatás szakismereteinek van olyan szélességi dimenziója is, ami ismeretlen a szokásos mesterségekben. Véleménye szerint ugyanis a hivatásos szakember csakis akkor tudja sikeresen alkalmazni szakismereteit, ha tudatában van annak a tágabb értelemben vett hagyománynak, melynek jómaga is része (Huntington, 1994).

A hivatás meghatározását Huntington egyfajta különleges elhivatottságnak tekintti, amelynek egyediségét a szaktudás, a felelősség és a testületi jellege adja. A hivatásos szakember szaktudása megszerzésével a hivatására jellemző speciális elméleti és gyakorlati ismereteket sajátítja el, amihez szorosan kapcsolódik a hivatásra nevelés is, amely speciális oktatási intézményekben zajlik. A felelősség ebben a tekintetben a szolgálati feladatok ellátásához szükséges szaktudás monopóliumát jelenti. A társadalmi felelősség különbözteti meg a hivatásos szakembert az egyéb szakismerettel rendelkező szakembertől. A testületi szellemen testet öltő hivatás tagjait a kollektív tudat és az egység érzete kapcsolja össze, ezzel téve egyedivé a hivatás tagjai számára a társadalmi felelősségben gyökerező osztozást. A hivatás szakértelmének elsajátítása és a hozzá tartozó felelősség normái teszik tehát a professzionális szervezet tagjait egyedivé, választja el őket a laikustól. A hivatásoknak rendszerint vannak etikai kódexeik, amelyek a megbízóikkal és a kollégákkal szemben tanúsított helyes magatartásformákat tartalmazzák (Huntington, 1994).

A testületi szellem a hivatás tagjainak közös, a laikustól elválasztó szerves egységét és csoporttudatának érzetét jelenti. Ez a kollektív érzet a professzionális hozzáértéshez nélkülözhetetlen hosszú kiképzésben, fegyelemben, a hivatás tagjait összekötő közös munkában, valamint az egyedülálló társadalmi felelősségben való osztozásban gyökerezik. Az egység érzete olyan hivatási szervezetben ölt testet, amely meghatározza és alkalmazza a hivatás szakértelmének normáit, továbbá kialakítja a hivatás felelősségi normáit, s érvényt is szerez azoknak (Huntington, 1994).

A hivatás gyakorlása együtt jár a hivatást gyakorló személyiségének erkölcsi és morális felértékelődésével és a hivatást gyakorlótól független erkölcsi és morális értékek megvalósításával. Vagyis valamely feladat elvégzése, valamely munkakör, pálya, foglalkozás iránt érzett fogékonyság, vonzódás vagy valamire

való rátermettség, elhivatottság érzésével töltődik, ebben az értelemben már hivatásnak nevezzük. Ezek a tulajdonságok feltételezik azon erkölcsi értékek megjelenését, mely hivatássá emeli az adott munkavégzést.

„A hivatásrendek az egy társadalmi funkciót ellátó szakmát gyakorlókat tömörítik egy csoportba, legyenek akár munkavállalók, akár munkaadók. [...] A társadalomnak szüksége van hivatásrendekre, mivel az állam csak a hivatásrendek közvetítésével képes irányítani a gazdaság és a társadalom működését” (Boda, 2018). A hivatásrendek közül a közszolgálati hivatásrend, azon belül is a rendőri hivatást gyakorlók számára iránymutatásul szolgálnak az etikai kódex alapelvei, melyek a rendőrök integritásának alapvető eszközeit képviselik.

A hivatás erkölcsi tartalommal töltődik, mely nem képzelhető el etikai kódex nélkül. Ami a közszolgálati hivatásrendeknek szolgál iránymutatásul olyan hivatásetikai alapelveket tartalmaz, ami a hivatásos számára követelményt ír elő, betartása pedig kötelező érvényű. A hivatás tehát kiegészül olyan speciális erkölcsi értékekkel, melyek a hivatás gyakorlójától elvárt eredményeket tartalmazza.

A hivatásrendek és a rendőri hivatás

Az állam által meghatározott feladatok, a társadalmi érdekek a különböző hivatásrendeken keresztül valósulnak meg. A hivatásrendek monopolizálják azokat a társadalmi szerepeket, amelyeket ellátnak, vagyis a társadalom adott hivatásrenden kívüli tagjainak nincs módjuk az adott társadalmi szerepet életvitelszerűen ellátni (Boda, 2018). Ennek az az oka, hogy a társadalmi szerep sikeres ellátásához speciális szaktudás elsajátítása szükséges.

A hivatásrendek erkölcsi és morális értékei eredendően négyfélék lehetnek. A hivatásrendek által végzett szolgálat először is nem kényszeren alapul, vagyis a hivatást gyakorlók nem azért és – bizonyos korlátok között – nem úgy szolgálgják a közjót, látják el a hozzá kapcsolódó szerepet, mert mások arra kényszerítik őket. A hivatásokra jellemző kényszermentesség megnyilvánul a hivatás választására irányuló szabad döntésben, és egyúttal a hivatás gyakorlásához köthető munka jellegéhez kapcsolódó követelményben is. A hivatás gyakorlása ugyanis olyan összetett feladatok sorozatát jelenti, melynek kivitelezéséhez a hivatásgyakorló teljes személyiségének szükségességét feltételezi. A hivatásgyakorlás központi értéke tehát ezen a kényszermentességen alapuló professzionális autonómia. A másik érték a professzionális felelősség, mely a hivatás társadalmi szerepéhez köthető kötöttségből származik. Tekintettel arra, hogy a hivatás a közjót monopolizált társadalmi szerep ellátásával szolgálja, ezért a hivatásgyakorlón kívül más azt a szerepet nem képes ellátni, következésképp a társadalmi szerep ellátásában speciális felelőssége van. A hivatásgyakorláshoz

kapcsolódó harmadik érték a hivatás gyakorlását segíti elő, ezért olyan erényeket foglal magában, melyek hatékonyabbá teszik a hivatás gyakorlását. Végezetül pedig a hivatáshoz kapcsolódó értékek abból is származtathatók, hogy biztosítják a közösségi integritást a hivatásközösségen belül; mindemellett a hivatásközösség és a civil társadalom között. Az integritás biztosítása során épp annyira bír nagy relevanciával annak biztosítása, hogy a hivatásközösség tagjai egy közösség tagjainak tekintsék magukat, mint annak, hogy az épp ezen belső integritás biztosítása miatt a hivatásrendi közösség ne távolodjon el túlságosan a civil társadalomtól. Továbbá, hogy a hivatásközösség ne éljen vissza a hatalmával és ne uralkodjon el a civil társadalmon (Boda, 2018). A hagyományok ápolása a hivatás történetének megismerésén, elsajátításán és annak belsővé tételének folyamatán alapul, melynek tiszteletben tartása kellő alázatot nyújt a hivatást gyakorló napi munkavégzése során. A hivatásrendek közül az állami fegyveres testületek és ezen belül is a rendőri hivatás alapvető feladata a haza belső rendjének fenntartása. A rendőri hivatás fogalomkörének meghatározásakor az általában vett napi tevékenységet meghatározó olyan elfoglaltságból szükséges kiindulni, melynek végzéséhez a speciális szaktudáson túlmenően a hivatás iránt érzett belső elköteleződésre van szükség.

A hivatás elemeiről

Minden hivatás rendelkezik olyan meghatározó elemekkel, amelyek csak rá jellemzők – fejti ki Ernest Greenwood a hivatás elemeiről szóló írásában. Eszerint az egyes hivatásra jellemző, egyúttal azt meghatározó hivatáselemek a következők: szakmai elmélet, felhatalmazás, társadalmi felelősség, etikai kódex, kultúra. A hivatást meghatározó szakmai ismeretek elsajátításával felhatalmazást kap a rábízott társadalmi szerep felelősségteljes ellátására. Az etikai kódexet formális és informális hivatásetikára bontja, amelynek célja a hivatást gyakorlók visszaéléseinek megelőzése, továbbá a megsértése esetén kiszabásra kerülő szankciókat tartalmazza. A hivatáskultúrát a hivatásra jellemző, illetve azt meghatározó normák, értékek és szimbólumok rendszere alkotja (Greenwood, 1957).

Boda Mihály szerint a hivatáselemek tekintetében a régi és az új elemek együtt alkotják a modern hivatások olyan fontosabb jellemzőit, mint a belső elköteleződés, a közjó szolgálata valamilyen társadalmi szerep ellátásán keresztül, a monopolisztikus és a közösségi jelleg, a speciális szakmai tudás, illetve speciális erkölcsi és morális értéke (Boda, 2018). Az állam által meghatározott feladatok, a társadalmi érdekek a különböző hivatásrendeken keresztül valósulnak meg. A hivatást meghatározó fő elemeket összességében a következőképpen fogom vizsgálni: a rendőri hivatás társadalmi szerepvállalása, a speciális rendőri

szaktudás és a speciális rendőri erkölcsi érték. A hivatásrendek közül a rendőri hivatás elemeit vizsgálom, amelynek köszönhetően egyedi és ezáltal speciális lesz. A társadalmi szerep ebben a tekintetben a rendőri hivatást fogja jelenteni, mely a hivatás gyakorlásával annak ellátását, vagyis a közjó szolgálatát is jelenti egyben. A közszolgálat, a társadalom szubjektív és mindemellett objektív biztonságérzetének lehetővé tétele érdekében kell, hogy érvényre kerüljön. Mindezen tevékenység az államérdek révén megvalósuló jogbiztonság követelményeinek tényleges megvalósulása útján válhat lehetővé, amelynek összhangban kell lennie a közjó és a közérdek érvényesülésével. A rendőrség az állam létének szükséges eleme tehát, mivel az állam karhatalom nélkül nem létezik. A társadalom és a rendészeti állomány közötti optimális kapcsolat kialakítása visszahat a köz biztonságérzetére és a társadalmi rend fenntartásának lehetővé tételére, aminek révén az államérdek megvalósulhat. A képzés a hivatásos szakképzést jelenti, amely a rendőri hivatást elősegítő ismeretek elméleti és gyakorlati elsajátítását jelenti.

Az erkölcsi értékek specialitása a rendőri hivatás választásának önkéntességén alapul. A belső elhatározással szabadon dönt hivatása választásáról. A hivatásos szolgálatot elősegítő erények hatékonyá teszik a munkavégzést. Fontos szerepe van a hivatásos közösség integritásában és a társadalmi szerepét tekintve is. A felelősség társadalmi felelősséget jelent, amelynek köszönhetően a speciális, az adott hivatásra jellemző szaktudás elsajátításával, illetőleg annak gyakorlásával, tehát a rábízott feladatának ellátásával vállalja a felelősséget társadalmi szerepéért. Ezeknek a hivatáselemeknek a vizsgálata teszi lehetővé azt az egyezség alapuló elemzési módszert, mely három történelmi koron átívelő iránymutatásokat fog tartalmazni.

A rendőri hivatás története a kiegyezéstől a rendszerváltozásig

A rendőri hivatás történetét a kiegyezéstől a rendszerváltozásig bezárólag vizsgálom a tanulmányban. A három részre bontott történelmi korszak két határvonalat az első és a második világháború vége fogja jelenteni. Az így korszakokra bontott alfejezetek felépítésében, a rövid történelmi elhelyezést követően, olyan, a rendészettudomány szempontjából is kiemelt jelentőségű írók munkásságait ismertetem, akik hatással voltak a rendőrség működésére. A rendőri hivatás történetével összefüggésben – kiemelten – a társadalmi szerepe szerinti feladatmeghatározás, a képzés-nevelés és az erkölcsi értékek témaköreit mutatom be. Mindennek a három korszak hivatáselemeinek meghatározása és végül összehasonlításuk miatt van szükség.

A rendőri hivatás története a kiegyezéstől az első világháború végéig

A dualista rendészeti viszonyok megerősítése kiemelt jelentőségű volt. Az Osztrák-Magyar Monarchia korában az állami berendezkedést a dualista politikai rendszer határozta meg. Az alkotmányos monarchia évtizedeiben azonban Magyarország belső ügyei vonatkozásában teljes mértékben önálló maradt, rendészeti tevékenységét a Magyar Királyi Belügyminisztérium irányította. Az állami és önkormányzati közbiztonsági szervek párhuzamosan látták el a közrend és a közbiztonsági szolgálattal járó napi teendőket. A korszakban a rendőrségi szervezet túlnyomó része önkormányzati hatáskörben, városi, községi rendőrségek keretei között működött. Ezek az önkormányzati rendőrségek – városi rendőrök, hajdúk, pandúrok, hadnagyok, alabárdosok, hegybiztosok, mezőőrök, polgárbiztosok – rendkívül változatos hagyomány, szervezet, költségvetés és személyi állomány alapján, és mindemellett hullámzó szakmai színvonalon látták el a helyi közbiztonsági teendőket (URL1).

Az 1872. évi XXXVI. törvénycikk Buda-Pest fővárosi törvényhatóság alakításáról és rendezéséről (URL2), nemcsak a közigazgatási területen, hanem az első állami rendőrség felállítása terén is kidolgozta feladatait a Belügyminisztérium számára, amely kiváltképp az 1881. évi XXI. tc. a Budapest-fővárosi rendőrségről (URL3) szóló törvényben teljesedhetett ki (Boda & Sallai, 2016). A vidéki rendőrség teljes és egységes állami irányítás alá vonására a korszak végéig várni kellett (Sallai, 2019). A következőkben a hivatáselemek feltárása érdekében Concha Győző, Laky Imre és Rédey Miklós munkásságai nyomán fogom vizsgálni ezt a korszakot. Az elméleti megközelítésnek keretet és ezáltal zsinórmértéket Concha Győző jogtudós értekezése ad, amelyhez kapcsolódó rendőri hivatás gyakorlati megjelenéséről Laky Imre és Rédey Miklós tankönyveinek – a tanulmány szempontjából releváns részeinek – feldolgozása nyomán nyerhet betekintést az alábbiakban az olvasó.

Concha Győző a rendőrség természetéről és működéséről

Az állami és társadalmi jelenségek között nincs még egy, melynek természetét tekintetében annyira eltérne a felfogás a tudományban és az életben, mint a rendőrség működése iránt – fejti ki Concha Győző jogtudós, „*A rendőrség természete és állása szabad államban*” címmel 1901. évben írt székfoglaló értekezésében. A közrendet az állam és a társadalom rendje közösen alkotja. A rend alatt több külön dolognak, lénynek, erőnek olyan összefüggését érti, mely szerint ebben az összefüggésben lévők helyüket, működésüket az egészre

tekintet nélkül meg nem változtathatja. Ha pedig mégis megváltozik, akkor az összefüggés megszakad, és a cél, ami miatt az egyes elemek ilyen összefüggésbe kerültek elérhetetlen lesz. A közrend is az emberi erőknek, emberek dolgainak, javainak ilyen formán összefüggésében áll. Az összefüggés egyes elemei által kifejezhető működését az egyest illető javakat egyrészt törvényben, másrészt szokásban megnyilvánuló közakarat, és az egyesek sajátos szükséglete határozza meg. A közrend egyik oldalról az emberi tevékenységnek, vagyis a munkának, másrészt a különböző javaknak (vagyon, műveltség, erkölcs, becsület, hatalom) megosztása és összefüggése személyek, helyek és idő szerint. Ilyen értelemben tehát a közrendet a nemzeti- és az egyéni társadalmi lét összműködésének, különböző javaknak a megosztása, majd pedig az általuk való élvezése alkotja. A közrend, a béke állapota, a rend minden embernek közös célja, ami az emberek egyéni szükségleteiben és az állami működés egyensúlyában létezik, „*az állam és a társadalom rendje együtt alkotják a közrendet*” (Concha, 1901). Tágabb értelemben a természet rendjét is hozzá értette. A rendőrség első sorban úgy hozza létre a társadalmi rend feltételeit, ha az egyesek a jog által engedélyezett szabad működését és javait állandó örökösével védelmezi a valószínűsíthető és a ténylegesen bekövetkező támadása ellen; az így felmerülő támadásokat tényleg megakadályozza; a támadásokkal megzavart rendet helyreállítja (Concha, 1901). Másodsorban az által állítja elő a társadalmi rend feltételeit, amennyiben az egyesek szabad működését, ha abban jogsérelem nincs, megakadályozza, őket valaminek a tevésére felszólítja, tekintve, hogy szabad működésük mások megsértésére, szabadságuk korlátozására, vagyis működésük valamilyen formában való megzavarását okozhatja. A rendőri megakadályozás, vagyis a rendőri kényszerítés valaminek a létesítésére azonban csak ideiglenes állapotot idézhet elő. A büntetésnek arányosnak kell lennie a bűntettel. Harmadszor pedig az elemi, tehát a természeti erők rendkívüli kitörésének megfékezésében keresendő a társadalmi rend előfeltételei. Ezek a természeti katasztrófák a társadalom mindennapi rendes kerékvágás szerinti életének rendjét megakaszthatják. A természet rendjének megbomlása (járványok, természeti katasztrófák) kihatással van az állam és társadalom megbomlására is. A természet rendjének fenntartója, nem a természeten kívül álló rendőrség, hanem a természet maga (Concha, 1901).

A jog és természeti erők korlátai között, a rendőri működés a közhatalom azon tevékenysége, amelynek az összehangolt működése és a szükségletek – emberi akarattól vagy természeti erőtől függő – előfeltételeinek kielégítése: állandó örökösével, széleskörű diszkrecionális hatalommal (saját belátás szerinti, szabadrendelkezésű) és fizikai erőnek azonnali alkalmazásával tartható fenn (Concha, 1901). A rendőri működésnek az elemei: egyrészt az emberi élet, állami – úgy,

mint társadalmi – élet folyásának, e folyamat minden mozzanatának szakadatlan szemmel tartása, kivéve az egyén magán szentélyében (család, ház, levél) környezetében zajló eseményeket. Másrészt az alanyi belátás a diszkrecionárius hatalom minden rendőri közegnél vagy legalábbis minden rendőri hatóságnál annak megtételére, amit a közrend előfeltételnek tart (Concha, 1901). A rendőri működés (feladatellátás) legsajátosabb eszközei tehát az állandó őrködés és a diszkrecionális hatalom (Concha, 1901). A rendőrség működésének határát a jogrend maga képezte, de adódhat olyan különleges állapot, amikor is a jog fölé helyezkedik, ezt magas vagy politikai rendőrségnek nevezi. A diszkrecionális hatalom különösen a politikai rendőrségben van jelen. A magas vagy politikai rendőrség a feladatát tekintve az állam vagy a társadalom biztonságával foglalkozik, méghozzá azokkal, amelyek tömegjelenségek, csoportosulások, gyülekezetek (Concha, 1905) ellen irányulnak. A politikai rendőrség gyakorlatilag a rendőri működésnek legfontosabb ága, amely az alkotmány egészére kihatással van, és egyúttal rendelkezik a legmagasabb fokú diszkrecionális hatalommal (Concha, 1901).

Concha Győző munkássága a kor rendőri működésének meghatározó részét képezte. Gondolatai olyan értékálló elemeket tartalmaztak, amelyek nem csupán külön-külön, de összességében vizsgálva is egy kerek és egész elméletet tettek lehetővé. A rendőri működés a *társadalmi* (állami) szerepvállalása, vagyis az emberi életben teljesítendő szolgálata útján képviseli az emberi élet legbecsebb értékét, a szabadságot.

Véleménye szerint az állami és társadalmi jelenségek között nincs még egy, amelynek a természete iránt akkora eltérés mutatkozna a tudományban és az életben, mint a rendőrség működése iránt (Concha, 1901). Épp ezért annyira fontos, hogy a tudomány és a gyakorlat összhangban maradjon egymással. A munkássága értékállóságára biztosítékkal szolgál, hogy azok megjelenését követő szakirodalmak hivatkozásaiban, még évtizedekkel később is megtalálhatóak voltak.

Laky Imre a rendőrközegekről

A dualizmus korának kiemelt jelentőségű állomása volt a fővárosi rendőrség megalakulása, amelynek fejlődésében fontos szerepet tulajdonítottak az őrse-mélyzetnek szánt, 1892-ben Török János főkapitány által összeállított új szervezési szabályzatnak. Végül 1893-ban *Szervezési szabályzat és a fő- és székesfővárosi m. kir. államrendőrség őrsege számára* (Szervezési szabályzat, 1893) címmel jelent meg, és többek között a próbaidős rendőrök felvételéről, oktatásáról, valamint az előmeneteli lehetőségeket is tartalmazta (Androvicz, 2018).

A dualizmus korának rendőri képzésébe Laky Imre: Rendőrközegek tankönyve címmel, 1906-ban megjelent könyv hasábjai nyomán nyerhetünk betekintést. E szerint a rendőr a törvények és rendeletek végrehajtó közege, a személy-, vagyonbiztonság és közrend őre. Hivatása a törvények és rendeletek értelmében kerül szabályozásra, feladata a közrend és a közbiztonság fenntartása. Kötelessége a király Őfelségéhez és az ország alkotmányához fűződő tántoríthatatlan hűség; a törvények, rendeletek, előljárók parancsainak, feljebbvalók utasításainak pontos betartása. A szolgálati kötelességeit a rendőr lelkiismeretesen, pontosan, fáradhatatlanul és önfeláldozóan köteles teljesíteni. E kötelességek teljesítéséhez elengedhetetlenül szükségesnek bizonyult a bátor fellépés, még abban az esetben is, ha kötelességének teljesítése saját életének kockáztatásával is járt. Ezekkel a veszedelmekkel és fáradalmakkal csak az edzett test és a tiszta lélek volt képes megküzdeni. A rendőr igazságérzete alatt azt értették, hogy minden jelentésében és nyilatkozatában a legtisztább igazságra és a valódi tényállás előadására kellett törekednie. A viselkedését tekintve a társadalom előtt nem csupán a törvények, rendeletek végrehajtó közegét, hanem annak védelmezőjét, oltalmazóját és tanácsadóját kellett mutatnia. A rendőrnek hivatásából adódóan ahhoz, hogy a szolgálati feladatait jól tudja teljesíteni, kötelessége volt ismerni milyen törvények állapítják meg a kihágásokat, vétséget és bűntetteket. Mindemellett szolgálati beosztásának területén, széleskörű helyi és személyi ismeretre is szert kellett tennie (Laky, 1906).

A bajtársi kötelezettség azt jelentette, hogy a rendőrtestület tagjai egymást tiszteljék, szeressék, becsüljék és támogassák, egymást ne gúnyolják, nevetségessé ne tegyék, eljárásukat nyilvánosan ne bírálgassák, s hogy bajban, veszedelemben önfeláldozással egymás segítségére legyenek. Ez a bajtársi kötelezettség megszűnt akkor, ha a bajtárs arra érdemtelenné vált, mikor oly cselekményt követett el, melyet törvény, rendelet vagy parancs tiltott, továbbá mely a rendőri testület tekintélyét sértette (Laky, 1906). A magatartási szabályzat szolgálati utasításban történő megjelentetése iránymutatásul szolgált tehát a szolgálati feladatot ellátó hivatásosok számára. A rövidített iránymutatások az esküszövegben voltak deklarálva.

Rédey Miklós a rendőri szolgálatról a gyakorlatban

Mialatt Concha Győző jogtudós rendőri működésről szóló értekezésében elméleti megközelítést olvashattunk, addig a gondolatainak gyakorlatba való átültetését Rédey Miklós valósította meg a legjobban az eddig általam feltárt szakirodalmak közül. *A rendőri szolgálat vezérfonala* (1916) címmel a budapesti

őrszemélyzet oktatására szánt könyve véleménye szerint nem rendszeres tankönyv, ennek ellenére a rendőri hivatást a gyakorlatban egészen a kezdetektől mutatja be. A könyve alapjául a budapesti állami rendőrséget vette, vagyis az 1881. évi XXI. tc.-t (URL3) értette, amelyet mintának is szánt egyúttal az újonnan egységes állami irányítás alá tartozó rendőrségek számára (Rédey, 1916). A Concha Győző székfoglaló értekezését követően eltelt mintegy húsz év mit sem vont le tehát annak értékéből, hiszen Rédey az ismertetett könyvében hivatkozik is rá, ami nem csupán a szellemiségében, de a felépítésében is megmutatkozik (Rédey, 1916). Az elmélet gyakorlati hasznosíthatóságát tekintve tovább erősödött és zsinórmértékül szolgált Rédey Miklós tankönyvéhez is. A tankönyv célja, hogy vezérfonalat biztosítson a jó közszellemben nevelkedő rendőrök számára szolgálata egész vonalán. Kiemelt tanításai pedig, amelyek az egész tankönyv minden egyes sorát végigkísérik: a józan ész, a lelkiismeretes kötelességtudás és a becsületes egyenesség. Ezeket tartotta ugyanis a jó rendőr alapvető eszközeinek. „Csak kifogástalan ember lehet – jó rendőr” (Rédey, 1916). A tankönyvet Rédey Miklós a rendőr őrszemélyzet okulására, nevelésére szánta, amely a rendőri szolgálat általános tanait tartalmazta (Nándori, 2018).

A rendőri hivatás alapját, minthogy milyen szűrőkön keresztül kellett eljutnia egy embernek ahhoz, hogy végül rendőr lehessen, Rédey Miklós hosszasan kifejti. Az embert próbáló feladatok elvégzéséhez ugyanis véleménye szerint is teljes emberre van szükség. A rendőri tevékenységet megelőzően jó alapnak, vagyis tulajdonképpen első feltételnek a katonai szolgálatot (sorhad vagy csendőrség) tekintette, amelytől ritka esetekben ugyan, de voltak eltérések (Rédey, 1916). A katonai szolgálatra megfelelő egészségi, pszichikai és fizikai alkalmasságra is szükség volt, amelyek megléte nélkülözhetetlen szerepet játszott a szolgálati feladatok ellátása során. „Ép testben van ép lélek. Beteg, törődött ember nem bírja a munkát, nem rendőrnek való.” (Rédey, 1916). Ezen kívül még egy sor olyan feltételnek kellett ahhoz megfelelni, hogy valaki a rendőri szolgálatra alkalmassá válhasson: íráspróba, korhatár, magyar nyelv ismerete, feddhetetlen előélet. Ezen felül még a felvételnél előnyben részesítették azokat, akik katonai altisztek voltak, magasabb képzettséggel rendelkeztek, több nyelvet beszéltek, fővárosi helyismeretük volt, és azokat, akik a csendőrségnél teljesítettek szolgálatot és onnan önként léptek ki (Rédey, 1916). Az alkalmasnak találtaknak kötelező nyilatkozatot kellett tenni, amely szerint három évre szóló kötelezettséget vállaltak a testület kötelékében.

„Rendőrré senki nem születik. A jó rendőrt, nevelni kell.” (Rédey, 1916). A rendőr próbaideje hat hónapra szólt, amely alatt elméleti és váltakozó szolgálati helyeken gyakorlati képzésben volt része (Rédey, 1916). „A jó rendőr, csak úgy, mint a jó pap, holtig tanul” (Rédey, 1916). A tudását és ismereteit folyamatosan

szinten kellett tartania tehát. Az erkölcsi és társadalmi élet szabályait pedig kifogástalanul „*talpig emberként, józanon és mértékletesen*” (Rédey, 1916) be kellett tartania ahhoz, hogy jó rendőr legyen a teljes szolgálata alatt, mind szolgálatban, mind magánéletében is. A rendőrnek a nagyközönséggel, vagyis a társadalommal szemben soha nem szabad elfelejtenie, hogy „*a rendőr van a közönségért s nem a közönség van a rendőrért.*” (Rédey, 1916). Meg kell különböztetni a békés polgárokat a rendbontóktól, a rendőrség feladataul meghatározott haza belső védelme, vagyis többek között a közrend és közbiztonság fenntartása érdekében. A békés nagyközönséggel szemben mindig legyen udvarias, nyugodt, előzékeny, illedelmes, komoly és igazságos (Rédey, 1916). Rédey könyvében a Concha Győző féle felosztást követi, azt a gyakorlatba ülteti át, teszi még inkább a mindennapi rendőri szolgálathoz közelivé a szakirodalmat, amelyet vezérfonalnak tekintett. Minden fontos iránymutatását még a hivatás sokszínű volta és annak összetettsége okán is nehéz felsorolni, azonban összefoglalásaképpen a tankönyve végén szerepelnek azok, amelyek közül kiemeli „*a jó rendőr tízparancsolatát*” (Rédey, 1916). Az ekkorra már harmadik éve zajló I. világháború drasztikus mértékben csökkentette az állományt, azonban a létszámbővítés állandó problémát jelentett a világháború előtt és után is. A korszakot ért történelmi megpróbáltatások azonban hátráltatták a korszak elején kitűzött célok megvalósíthatóságát, amely szerint egységes állami irányítás alá kell vonni a magyarországi rendőrségeket.

A rendőri hivatás története az első világháború lezárásától a második világháború végéig

Az első világháború befejezésével egy különösen nehéz időszak zárult le mind az ország, mind pedig állampolgárai számára. Az első világháborús vereség következményeként 1918. október végén az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlását követően, annak helyén önálló nemzeti államok jöttek létre (Botos, 2015). A rendvédelmi szervezetek közötti rivalizálás (szakmai és hatáskör illetékességi) a húszas évtized végén kiegészült a rendőrség, a csendőrség és a honvédség közötti versengéssel. A képzés tekintetében a két szervezet között jelentős különbség volt. A rendőr elsősorban jogi, bűnügyi, közbiztonsági jellegű felkészítést kapott. A csendőr ezzel szemben pedig katonai kiképzésben részesült, majd tanfolyamszerű komplex közbiztonsági képzést (járőrtársi, járőrvezetői, őrsparancsnoki stb.), mindemellett az őrsőkön hetente gyakorlati járőr és nyomozói képzést is kapott (Forró, 2011). A belső rend fenntartása nem csupán az első világháborút követő, annak várható következményeként kialakult

rendezetlen állapot miatt volt nehéz, de az azt lezáró békeszerződés az általános közhangulatot, zavart (forradalmak) tovább fokozta, amelynek a kezelésére egyik oldalról (állami, társadalmi) sem mindig a leghelyesebb és a közjó számára legmegfelelőbb megoldási alternatíva került kiválasztásra. Milyen feltételek mellett kellett a rendőrségnek a belső rendet fenntartania és azt nem utolsó sorban, milyen elvárások mentén volt szükség végrehajtania? Ebben a korszakban Tomcsányi Móricz, Magyary Zoltán, Forgács József és Scitovszky Béla munkássága nyomán vizsgálom a rendőri hivatás meghatározó elemeit.

A magyar közigazgatásról Tomcsányi Móricz olvasatában

Az állam működésének kifejtéséhez szervekre van szükség, írja *Tomcsányi Móricz: A magyar közigazgatási jog alapintézményei* címmel 1926-ban megjelent könyvében. A közigazgatás fogalmát a következő három elem köré csoportosítja: 1. a köz (állam); 2. a közügyek (közcélok, közfeladatok); 3. igazgatás (cselekvés, tevékenység) (Tomcsányi, 1926). Az állam működésének kifejtéséhez szervekre van szüksége. A közfeladatok megoldása közorgánumok útján történik (Tomcsányi, 1926). Az állami életnek elemi követelménye, hogy az egyeseknek az államhoz, sőt az egyesek egymás közötti életviszonyai is az állam részéről jogilag, vagyis a jogok és a kötelezettségek szempontjából előzetes, elvi szabályozással biztosítva legyenek (Tomcsányi, 1926). A rendőri funkció egyrésztől összekapcsolódik a bírói szervek munkájával, de nem azonos azzal. A rendőri tevékenység Tomcsányi szerint tiszta közigazgatási funkció, azon belül is speciálisnak tekinthető. A bírói funkcióval a jobbiztonság tekintetében mutat azonosságot. A rendőri működés elsősorban egyetemes tevékenység. Feladata általában a rend ügy, mint a természeti, az állami, a társadalmi, a jogi rend feltételeinek biztosítása. Magát a rendet azonban nem alkotja, annak nem alkotó tényezője, csak megteremti, s biztosítja a rend fennállásának a feltételeit (Tomcsányi, 1926). A rendőri funkció fogalmát tekintve Tomcsányi a leghelyesebbnek Concha Győző székfoglaló értekezésben foglaltakat tekintette. Ugyanis szerinte a rendőri funkció összetettsége okán magában foglalja a rendőri tevékenység célját, a funkciójának módját és eszközének diszkrecionalitását is. Ez ugyanis a rendőri tevékenység egyik fő ismérve. Tomcsányi hozzátette, hogy a rendőri funkció *rendszerint* diszkrecionális jellegű (Tomcsányi, 1926). A tanulmány lényeges eleme a diszkrecionalitás előtérbe kerülés kapcsán jelentkezik. A jogszabályok, vagyis a jogi rendelkezések alapjául szolgáló tényállás konkrét megállapítása ilyen esetekben a közigazgatási szervekre van bízva, akik ezt a munkát adott eset körülményeinek figyelembevételével legjobb belátásuk

szerint végzik. Ebben a tekintetben érvényesül ilyen esetekben, az ide vonatkozó jogszabály nyújtotta keretei között az úgynevezett szabad mérlegelés (freies Ermessen), s az ilyen alapon végzett aktusokat nevezi a közigazgatás diszkrecionális ténykedésnek (Tomcsányi, 1926).

A hivatásos közzolgálat Magyary Zoltán tudós munkássága nyomán

Magyary Zoltán „*A hivatásos közzolgálat megoldatlan kérdései*” címmel 1944-ben tartott előadásának, a hozzászólásokkal bővített írásban megjelent anyaga szerint a hivatásos közzolgálat a közigazgatás egyik szervezési módja. A hivatásos közzolgálat nem csupán előnyös, de nélkülözhetetlen szervezeti megoldás is (Magyary, 1944). A hivatásos közzolgálat nem csupán előnyös, de nélkülözhetetlen szervezeti megoldás is. A szerző a két, számára legjellemzőbb bizonyítékként szolgáló példát az Amerikai Egyesült Államokból és a Szovjetunióból meríti. Az első világháború tapasztalatai alapján az Egyesült Államokban a közigazgatás tökéletesítésére olyan mozgalom indult, melynek célja a közigazgatás tökéletesítése. Szűkebben a *merit system* (érdem szerinti előléptetési rendszer) általánossá tétele. A Szovjetunióban ezzel szemben azt az álláspontot képviselték, miszerint Marx és Lenin a hadsereget és a hivatásos bürokráciát a proletárforradalmak fő céljainak jelölték meg és hirdették, hogy a közigazgatást annyira egyszerűvé lehet tenni, hogy azt bárki el tudja látni. Minden korábbi felülmúló apparátust építettek fel ennek érdekében, és abban nem csupán a vezetőket, de még lejjebb is mindenkit állandóan megtartottak, aki beválik. Az idő elteltével azonban győzedelmeskedett a gyakorlat a forradalmi elmélet felett. Megállapítást nyert az, hogy az akkori állam a hivatásos közzolgálat rendszerét nem nélkülözhetette, és a feladatait csak ennek a rendszernek a segítségével lehetséges megoldani (Magyary, 1944). Az életviszonyok nagymértékben megváltoztak, melynek főbb tényezői a népsűrűség nagyarányú növekedése, az ipari forradalom és a nagykapitalizmus kifejlődése voltak. A feladatok, melyek megoldásához impérium (hatalom) kell, mindig is állami privilégiumok voltak (honvédelem, rendészet, bírászkodás) (Magyary, 1944).

A megoldások nagy része kölcsönösen használható, tökéletesíthető. A problémákkal történő megküzdés, az eredményért való felelősség, többnyire a szükség nyomása és sok esetben a tudományos kutatás segítése jelentette a személyzeti politikának lépésről lépésre történő tudatosítását, és a legjobb megoldások keresése során a szakszerűség magas színvonalra történő emelését (Magyary, 1944). A személyzeti politika másik feladata a személyzet működése, eredményességének

biztosítása és fokozása. A szervezettudománynak egyik fontos megállapítása, hogy az eredményesség elbírálásánál meg kell különböztetni: a szervezet eredményességét (operating efficiency) és az egyén eredményességét (individual efficiency). A szervezet és az egyén eredményessége megkülönböztetésének az alapja, ha egy alkalmazott munkája nem eredményes, az nem szükségképpen az egyén alkalmatlanságából vagy hibájából következik, hanem áldozata lehet olyan munkafeltételeknek, melyek akadályozzák képességeinek legjobb kifejtését és a tőle elvárható eredményesség elérését (Magyary, 1944). Az eredmény a szervezet tagjainak képességein és teljesítményein felül magának a szervezeti egységnek a felépítésétől, a vezetéstől, fegyelmezettségtől és még számos összetevőtől függ. Amennyiben egy hivatalt rosszul szerveznek és vezetnek, akkor az alárendeltek erőfeszítésük és lelkiismeretük ellenére sem fognak teljes eredményt elérni. A szervezet eredményességében tehát a vezető szerepe nyilvánul meg és tűnik ki, még hozzá olyan értelemben, hogy az alkalmazottak munkateljesítményének legfontosabb tényezője a vezető képessége. A személyzeti politika feladata tehát nem csupán az egyén eredményességéről gondoskodni, hanem egyúttal annak szervezeti előfeltételeit is megadni (Magyary, 1944).

Minden szervezet eredményességében a legfontosabb tényező a vezető. A szervezésben a vezetők kiválasztására, a vezetői állások betöltésére a legnagyobb gondot kell fordítani, mert azokat a hibákat, melyeket a vezetők rossz kiválasztása okoz, még az alárendeletek oly jó kiválasztásával sem lehet ellensúlyozni (Magyary, 1944).

Dr. Magyary Zoltán egyetemi tanár válasza az előadása során felvetődött és hozzá intézett interakciókra a következő volt: előadásában csak szempontokat akart adni és nem törekedett a probléma teljeskörű kifejtésére. A jogszabályt, mint követelmény aposztrofálja, és a túl pragmatizált közigazgatást a jogállami felfogásra vezeti vissza. Hibát a gyakorlati élettől történő elzárkózásban látja, és abban, hogy a teljesítményt jogász mértékkel nézik. A személyzet színvonalának emelése nem csupán jogszabályalkotás kérdése. Célszerű megoldás, ha az új szabályzatot csupán néhány alapvető elvre építik általános hatállyal és az eredményességet szolgáló módon (Magyary, 1944).

A rendőrnevelés tükre

A rendőr – rendeltetésének is megfelelően – oltalmazó, segítő és nevelő közeg szerepelt a köztudatban. Forgács József *A rendőrnevelés tükre* címmel 1942-ben kiadott tanulmánya szerint a rendőr lelki és testi képességeinek fejlesztése, tartalommal való telítettsége a következő három nevelői munkának

köszönhető: erkölcsi, értelmi és testi nevelés. A három nevelési tevékenység szoros egysége juttatja érvényesülésre és támogatja a rendőrnevelés végső célját: a valláserkölcsi jellemű hazafias és szakképzett rendőr kinevelését. Az erkölcsi és személyi szabályok egymásból következnek, így ezáltal egymástól el nem választhatók, ugyanis a testület egész működése erkölcsi síkon történik. Ezek az erkölcsi és személyi szabályok, melyek általában követelik meg azt, hogy a rendőr külön legyen a polgártársainál, és azok betartása a rendőr részére a nemzeti közösségben kiemelkedő helyet biztosít, már az eskü szövegében is megmutatkozik (Forgács, 1942). A főbb iránymutatások: a hazaszeretet; az alkotmány iránti hűség; Magyarország kormányzója iránti hűség; a törvények és törvényes szokások, valamint az alkotmányos kormány rendeleteinek megtartása; az előljárók iránti hűség; a hivatali titok megőrzése; hivatali kötelességek pontos és lelkiismeretes teljesítése; magatartás szolgálatban, az igazságszeretet, a pártatlanság és a hozzáférhetetlenség; a bátorság; a fáradhatatlanság; a közösséggel való bánásmód; tiszteletadás és érintkezés; jelentkezés; a szolgálati út betartása; magatartás szolgálaton kívül; testületi szellem és bajtársiasság; önnevelés; valláserkölcsi oktatás; a rendőrsírok gondozása és hősi halottakról megemlékezés (Forgács, 1942). A rendőrnek meg kell éreznie és értenie, hogy a fenti erkölcsi és személyi szabályok, rendőrerények az istenfélő, hazafias és becsületos rendőri élet javai, amelyeket meg kell szerezni és meg kell őrizni (Forgács, 1942).

Az erkölcsvédelmi rendeletről, avagy egy belügyminiszteri rendeletről

Az erkölcs címmel 1927-ben dr. Scitovszky Béla belügyminiszter által írt cikk szerint, az általa erkölcsök védelme érdekében kibocsátott rendeletéről és annak visszhangjáról ír. A társadalom és a sajtó érdeklődését egyaránt felkeltő és egyben közvéleményt is formáló 151.000/1927. B.M. rendelet a közerkölcsiség védelméről (A közerkölcsiség védelme, 1927) jelentősége igencsak értékteremtőnek volt tekinthető. Az egyént, társadalmat, de még az állami berendezkedést és magasabb rendű céljait érintő szükséges közvélemény öntudatát formáló intézkedésnek volt ez a rendelet tekinthető. (Scitovszky, 1927).

Az a hatalmas lelki érték és erő, mely az erkölcsben rejlik tette az embert a Föld magasabb rendű teremtményévé. Az emberi életnek ugyanis nincs olyan megnyilvánulása, amelyben az erkölcsnek vezető szerep ne jutna (Scitovszky, 1927). „*Az egyéni élet teljessége és tartalmassága, a családi élet tiszta melege, a társadalom harmóniája, egészséges fejlődése, a hatalom benső ereje, a*

nemzeti öntudat jogosultsága mind abból a csodálatos, kimeríthetetlen gazdagságú gondolat tiszta forrásából merít magasabb rendű tartalmat és erőt, melynek erkölcs a neve.” (Scitovszky, 1927).

Az erkölcs Platón szerint lelki harmónia – fejt ki Scitovszky, ami valódi egyensúlya minden erőnek, ösztönnek és törekvésnek, mert a harmónia maga a boldogság, az erkölcsös ember önmagában boldog, a rossz pedig boldogtalan.

„Az emberi élet tehát csak akkor felel meg a hivatásának, az emberi munka gyümölcse akkor nyújt áldást, művészet, irodalom, tudomány, közgazdaság, politika, közigazgatás, szóval az emberi élet bármely megnyilvánulása csak akkor lendíti előre egy nemzet fejlődését és boldogulását, ha az erkölcs öröklétű törvényeit követi.” (Scitovszky, 1927). Az állam életében, az egyéni és a társadalmi folyamatos interakciókban aktívan kell érvényesülnie az erkölcs parancsainak (Scitovszky, 1927).

„Tiszta erkölcs a legkisebb nemzetet is nagygyá emelheti, erkölcs nélkül a leg-hatalmasabb nemzet is elsorvad. Akár az egyén, akár a társadalom vagy nemzet életét vizsgáljuk: belső világának leghűbb tükrképét erkölcsében találjuk meg. Ahol az erkölcs tiszta, ott az élet is boldog, harmonikus, ahol az erkölcs homályba vész, ott az élet beteg és boldogtalan.” (Scitovszky, 1927). A közerkölcsiségről szóló rendelet a közerkölcs védelmét volt hivatott szolgálni, aminek a biztosítása és betartásának ellenőrzése, vagyis a jó erkölcs és a jó ízlés követelményeinek való megfelelés a hatóságoknak, kiváltképpen a rendőrhatalmások és a közbiztonsági szervek egyik legfontosabb feladata. Ez a feladat a rendelet szerint egyben fokozott mértékben nemzetvédelmi hivatás is. A tanulmány elkészítéséhez kutatott szakirodalmak közül az elméleti vonatkozást ebben a fejezetben Tomcsányi Móricz munkássága jelentette, az előző korszakban Concha Győzőhöz hasonlóan. A gondolatait is továbbviszi, amit a hivatkozásaiban megmutató tények szintén alátámasztanak. A rendőri nevelésről ír Forgács József, amely tanulmány magában hordozza az elméleti vonatkozások speciális rendőri feladataira történő iránymutatásainak sorát. A fejezet zárásaképpen az ebben a korban megjelent erkölcsvédelmi rendeletről írtam.

A rendőri hivatás története a második világháború lezárásától a rendszerváltozásig

A világháború okozta mértéktelen véráldozata mellett a hatalmas gazdasági veszteségek tovább fokozták az ország kilátástalannak tűnő helyzetét és a nemzet reményvesztettségét. A gazdasági összeomlás maga után vonta az infláció eddig soha nem látott mértékű emelkedését. A kialakult helyzet megoldása és

egyúttal az akkorra már közügyé váló, a gazdasági káoszról történő kiút megtalálása államérdék lett. A stabil forint 1946. augusztus 1-jei bevezetését követően hozzáfogtak a gazdasági élet rendbehozatalához és a fennálló rend helyreállításához. Ebben a társadalom, mint dolgozó nép teljes összehangban működött közre. Az 1956-os események hatására a közrend és a közbiztonság fenntartásának rendszere átalakuláson ment keresztül, melyet alapjaiban a szovjet típusú államvédelmi, állambiztonsági rendszer határozott meg. A korábbi korok szellemiségét tükröző, vagyis a polgári jogtudósok – a teljesség igénye nélkül úgy mint Concha, Tomcsányi, Magyar – által képviselt rendszet, és a rendőrségre vonatkozó magas színvonalú meglátásainak sorozata nem csupán a háttérbe szorult, hanem azok teljes egészében eltűnni látszottak. Azokat egyértelműen a szovjet tanácsadók által képviselt meglátások határozták meg. Az a mondat, amelyet Felix Edmundovics Dzerzsinszkijnek, a szovjet állambiztonság megalapítójának tulajdonítanak, mely szerint „*Mindenkiben megbízunk, de mindenkit ellenőrizzük*”, az ötvenes évek végétől ismét meghatározóvá vált (Sallai, 2019). „*Az emberek gondolkodásának, magatartásának megváltoztatása, a szocialista erkölcs kialakítása a párt, állami és társadalmi szervezetek is jelentős feladatát képezi. Az állam törvényeit, a társadalmi együttélés szabályait megsértő személyekkel szemben a társadalom rosszállása különböző formákban fejeződik ki. A szocialista jogrend és erkölcs ellen vétőkkel szemben alkalmazandó eljárás formáját büntetőpolitikánk irányelvei határozzák meg.*” (Magyar, 1959).

Szamel Lajos a közigazgatás tudományának nemzetközi szintű művelője (Gyergyák, 2019) szerint a közrend olyan íratlan szabályok összessége, amely a szociális és etikai felfogás alapján a sikeres közösségi együttélés elengedhetetlen feltétele (Sallai, 2019). A társadalom rendjéhez és a biztonságához fűződő érdek kimagasló nagyságrendűek voltak, hiszen a társadalom anyagi és kulturális szükségletei kielégítéséhez szükséges javak megteremtésének előfeltétele a rend és a biztonság (Szamel, 1963). A harmadik vizsgált korszakban olyan írások kerülnek bemutatásra, amelyek a rendőri ismeretekről és vezetőkről, a rendőri hivatáson belül is speciálisnak tekinthető bünyügyi apparátus neveléséről, és az akkor hatályos szolgálati szabályzatok témát érintő vonatkozásairól lesz szó.

A rendőri ismeretekről, vezetőkről

A rendőri szakképzésről szóló írás szerint a közbiztonság akkori állapotát örövendetesnek, alakulásának irányát pozitívnak értékelte a szerző. Az állományt erkölcsi és politikai szempontból szilárd és a párthoz hű erővel kívánták feltölteni (Tóth, 1961). Az oktatás nélkülözhetetlen eszköze a minden igényt

kielégítő, jó tankönyv (Tóth, 1961). A tankönyvellátás során megjelent elsőként aposztrófált tankönyvük *Rendőri ismeretek kézikönyve* címmel íródott 1957-ben, mely az alapvető rendőri intézkedések szabályairól szóló ismereteket tartalmazta. Mindemellett az akkor elavultnak tekintett szolgálati szabályzat hézagpótló anyagának is szánták, ugyanis a cikk tanúsága szerint az új szolgálati szabályzat kiadásának még ekkor hiányoztak az alapvető feltételei (Tóth, 1961).

A személyi állomány részéről kedvezőnek volt tekinthető a fogadtatás az újrendszerű továbbképzést illetően. Az állomány kiképzéseinek és továbbképzésének tapasztalatait a következőképpen foglalták össze: politikai, szakmai és az általános műveltség bővítésének területén nagy lépést tettek előre. A politikai és szakmai képzettségre való törekvést szinten kellett tartani. Az erkölcsi szilárdság és rátermettség mellett kiemelt szerepet tulajdonítottak a szakmai képzettségnek. A parancsnok egyik legfontosabb feladatának a beosztottai állandó képzését és nevelését tekintették. A parancsnoki példamutatás és az állomány fegyelme is szoros összefüggésben voltak egymással, méghozzá a nevelés szempontjából, tekintettel arra ugyanis, hogy a parancsnoki példamutatás hiánya vagy a rossz példamutatásának előbb-utóbb súlyos következményei voltak. A kiképzés és a nevelés együtt volt értelmezhető. Gondoskodni kellett arról is, hogy a rendőrök jellemét és magatartását is formálják. A negatív tulajdonságok helyett pozitívakat, a régi helyett új, kommunista erkölcsi szabályokat alakítsanak ki. Gondoskodni kellett a rendőrség tagjainak általános műveltségi színvonalának emeléséről (Tóth, 1961). A vezetők nevelői munkájáról írt, 1959-ben kiadott cikk tanúsága szerint is nagy hangsúlyt fektettek az erkölcsi alapú megközelítésre, még a vezetői oldal részéről is.

„Az emberek helyes irányú nevelése társadalmi probléma. Minden társadalmi rend uralkodó osztálya arra törekszik, hogy saját erkölcsi, jogi gazdasági és társadalmi elképzelései, normái szerint éljenek és dolgozzanak az adott társadalom polgárai. [...] Mindenki által ismert tétel, hogy rendőrségünk csak úgy tudja megvédeni népi hatalmunk belső rendjét, ha tagjai – káderei – politikailag és szakmailag képzettek, ha erkölcsileg kifogástalanok, ha magatartásuk mind szolgálatban, mind azon kívül példás. E normák betartása, illetve megszerzése a legkisebb rendfokozatot viselőtől egészen a legmagasabb funkciót betöltő elvtársig kötelező. A szocializmus építése során az egyre fokozódó és bonyolódó feladatok megoldása ezt megköveteli rendőrségünkötől. Az osztályharc különböző megjelenési formáit felismerni és abban eligazodni csak politikailag felkészült emberek képesek.” (Matheidesz, 1959).

„Parancsnokaink egy része nem mutat példát a politikai képzés, a tanulás, de az erkölcsi magatartás területén sem. [...] Parancsnokaink közül többen csak beszélnek a politikai és szakmai képzés fontosságáról, az erkölcsi normák

szükségességéről, de nem úgy élnek. Az ilyen parancsnoknak nincs erkölcsi alapja ahhoz, hogy beosztottjait nevelje, tanítsa, botlásaikat megmagyarázza, rámutasson a hibákra, szükség esetén felelősségre vonást eszközöljön. Az ilyen parancsnok legjobb esetben szemet huny beosztottjainak helytelen magatartása felett, de sajnos nem ritka az olyan eset sem, amikor a parancsnok jár elől rossz példával. Vajon hogyan követeli meg az a parancsnok a szakmai és politikai képzést beosztottjaitól, aki maga sem tanul, vajon milyen erkölcsi alapon állva vonja felelősségre a maguktól megfélelmedezve lerészegedett vagy korrupttá, erkölcstelenné vált beosztottjait, ha ő maga is ugyanazt csinálja.” (Matheidesz, 1959).

A rendészeti szervek működésének egyik sarokköve a vezetői magatartás. A vezető a napi szolgálati feladatait a példamutatásra, szakmaiságra és az erkölcsi normák betartására épülve kellett ellátnia. Amennyiben egy vezető nem tartotta be ezeket az alapvető követelményeket hiteltelenné válása mellett, a parancsnoki tekintélye is sérült.

A bűnügyi apparátus neveléséről

Az erkölcsi-politikai szilárdság elsősorban azt jelentette, hogy a rendőrség minden beosztottja tökéletesen ismerte a párt politikáját, annak hűséges harcosa volt, és ennek a politikának az egész tevékenységét a nép és a haza szolgálatába állította. A rendőrökkel szemben – erkölcsi-politikai állapotának szilárdsága érdekében – támasztott követelményeket a harcosságának megkövetelésében látták. Ez azt jelentette, hogy a rendőrök nem csupán állásként vagy kenyérkereseti forrásként tekintettek a foglalkozásukra, hanem hivatásként, és azt életük céljának tekintették. A hivatását szerető, benne élete célját megtaláló rendőr mély felelősséget érez társadalmunk rendjéért, biztonságáért. Összegzésként: a népnek olyan rendőrökre volt szüksége, akik mélyen szeretik hivatásukat, s azt a nép szakadatlan szolgálatának tekintették. *„A harcosság, a hivatástudat, az erkölcsi szilárdság elengedhetetlen előfeltétele, legfontosabb kérdése: a politikai tisztánlátás. Az, hogy elvtársaink tisztán és világosan lássanak a párt politikai célkitűzéseiben.”* (Forján & József, 1955).

A korszak szolgálati szabályzataiból

Egy korban sem módosították annyi alkalommal a szolgálati szabályzatokat, mint a szocializmus korában. Noha a jelen tanulmány célja távolról sem az,

hogy részletesen elmerüljek ezekben a módosításokban, vagy az azok szükségességét előhívó okokról írnak, de mindenképp említésre méltónak tekinthető. A rendőrség feladata az 1948. évben megjelent R-2. Szolgálati Szabályzata szerint a következő volt: „*a személyi- és vagyonbiztonságot az ország egész területén megóvja, a közrendet (a közbiztonságot és köznyugalmat) fenntartsa; a törvényeknek, a miniszteri rendeleteknek, a szabályrendeleteknek, valamint a rendőrhatalóságok vezetői által kibocsátott rendeleteknek (parancsok) és intézkedéseknek megtartására felügyeljen, ezeknek megszegését, valamint a véletlenségből vagy bármily mulasztásból eredő veszélyeket és károkat lehetőleg megakadályozza, a megzavart békét és rendet helyreállítsa, az elkövetett bűntettendő cselekményeket felderítse és a megtorlások ügyében jogszabályokban meghatározott módon eljárjon.*” (R-2, 1948).

Ahhoz, hogy a rendőr helyesen tudjon intézkedni, hivatásszeretetre, alapos helyi és személyi ismeretre, osztályharcos szemléletre, gondos, körültekintő, határozott fellépésre, és nem utolsósorban a jogszabályok és parancsok ismeretére van szükség (Gál, 1958). „*A rendőri intézkedésekre vonatkozó szabályokat elsősorban a Szolgálati Szabályzat tartalmazza, éppen ezért ennek ismerete a rendőri intézkedéseknél nélkülözhetetlen.*” (Gál, 1958). Az 1958-ban hatályba lépett Szolgálati Szabályzat ezen kívül többek között előírta még, hogy: „*a rendőrség tagja köteles intézkedni, ha az Alkotmányban megállapított társadalmi rendet vagy a közbiztonságot, a közrendet sérelem éri vagy veszély fenyegeti. Szolgálati fellépése legyen magabiztos, körültekintő és határozott. A szolgálatban megalkuvást ne ismerjen, megkezdett intézkedéseit fejezze be, udvariasan, feltűnést és felesleges kényszert kerülő módon...*” (Gál, 1958). A gyakorlat Gál szerint, azonban azt mutatta, hogy a rendőr elfordította tekintetét vagy a helyszínről eltávozott ahelyett, hogy az esküjében vállalt kötelezettségének eleget tett volna. A szolgálati szabályzat előírásainak betartását hangsúlyozni kellett, továbbá azt, hogy az minden rendőrré egyaránt vonatkozott, rendfokozatra és beosztásra tekintet nélkül (Gál, 1958).

A rendőrség feladata az 1968-ban kiadott szolgálati szabályzata szerint a szocialista társadalmi rend, a közrend és közbiztonság védelme, a bűnözés elleni harc, az állampolgári fegyelem és a szocialista együttélés szabályainak betartására irányuló megelőző tevékenység. A rendőrség széleskörű feladatait a szolgálati ágak szoros egységben, egymást segítve a Belügyminisztérium fegyveres erőivel (határőrség, karhatalom) a kormányőrséggel, valamint a tűzrendészettel közösen végezte. A rendőrség szorosan együttműködött – a vonatkozó parancsok és tervek alapján – a munkásőrséggel. A rendőri szerveknél a törvényesség megtartása felett az ügyészség törvényességi felügyeletet gyakorolt (BM, 1968.)

A rendőri hivatás elemei

A rendőri hivatás történetét és elemeit bemutató tanulmányban feltárt szakirodalmak lehetővé tették a hivatás elemeinek feltárását. Ezek az elemek a következők: a rendőri hivatás társadalmi szerepvállalása, speciális rendőri szaktudás és speciális rendőri erkölcs, amelyek közül is a rendőri hivatásban szerepet játszó, kiemelt szerepet kapó és visszatérő erkölcsi elemekre térek ki bővebben.

A rendőri hivatás társadalmi szerepvállalása mint a hivatás eleme

A rendőri hivatás társadalmi szerepvállalását tekintve azt alapvetően a közjó szolgálata, belső béke és a közrend fenntartása határozza meg. A rendőri hivatás a köz jó szolgálatát jelentette, amelynek alapvető feladata a közrend-közbiztonság fenntartása, állampolgárok életének és testi épségének, vagyonának védelme. A közjó szolgálatát a hivatásrendek és azok tagjai a társadalmi szerepek ellátásán keresztül végzik el. A különböző társadalmi szerepek a közjó egyes részeinek, egyes közjavaknak a szolgálatát foglalják magukban. A rendőri hivatás fő eleme a rend. A rend mint közrend a hivatás feladatát alapjaiban határozza meg. A rend megteremtése, fenntartása és helyreállítása mind-mind a feladat részét képezik tehát. Az udvarias, tisztelettudó magatartás, mint elvárás nemcsak a társadalom tagjaival szemben volt elvárás, de igencsak nagy relevanciával a kollégák között is.

A rendőri hivatás speciális szaktudása mint a hivatás eleme

A speciális rendőri képzés elméleti és gyakorlati részének fő mozgatórugója a nevelés és a példamutatás. A rendőri szaktudás sajátosságát a hivatás gyakorlásával összefüggésbe hozható hatályos törvények, és egyéb rendőri hivatást érintő szaktudás ismeretének folyamatos szinten tartását vonja maga után. Ahogyan a mondás is szól: Jó pap holtig tanul. A rendőri hivatáson belül több szerteágazó speciális terület képviselteti magát, ami további és még speciálisabb tudást, és az ezzel járó speciális képzést vonja maga után. Mindez a technológia fejlődésének köszönhetően tovább bővült az idő előrehaladtával.

A rendőri hivatás speciális erkölcsi értéke, mint a hivatás eleme

A kutatás során székfoglaló értekezés, tankönyvek, szakmai folyóiratok, szolgálati szabályzatok korokon átívelő soraiba és ezáltal gondolataiba nyerhettem betekintést. Különös figyelmet szenteltem a hivatás elemeinek felkutatásakor

az erkölcsi elemek feltárására, ezen belül is azokra, amelyek csak a rendőri hivatásra jellemzők. A központi témaként felmerülő viselkedési szabályok több írot, többféle megközelítés alapján ihlettek meg. Azonban vannak olyan visszatérő elemek, melyek alapvetően meghatározzák a rendőri hivatás gyakorlójától elvárt viselkedést. Eszerint az alábbi ötfélét emeltem ki ebben a tanulmányban, amelyek a következők: az emberi élet, vagyis az állami- és a társadalmi élet folyásának, annak minden mozzanatának állandó örökdéssel/felügyelettel történő szakadatlan szemmel tartása; az alanyi belátás, a széleskörű diszkrecionális hatalom; fizikai erőnek azonnali alkalmazásának lehetősége; veszély vállalása; hazaszeretet, hazafias magatartás.

A rend állandó őre

A rend állandó örökéde olyan készségek kialakulását feltételezi, amellyel a természet, a társadalom és az állam működésében bekövetkező változásokra azonnal reagálni képessé teszi a rendőrt. Az egyik cselekvés hatással van a másikra, amelyek egymásra kölcsönösen hatnak. Az így kialakult hálózatban ok-okozati összefüggések egész rendszere áll tehát fel. Az állandó örökéde a rendőr szenzitíven képes észrevenni és reagálni a környezetében, a társadalomban beállt legapróbb változásokra. Emellett a lelkiismeretességének és igazságérzetének köszönhetően a legalaposabb utánajárára törekszik, állandó kételkedéssel kísérve. A hatáskörébe tartozó ügyek vizsgálatakor minden kétséget kizáróan és a lehető legtisztább igazság feltárására kell hagyatkoznia. Ehhez elengedhetetlen az odavezető úton tapasztalt rendellenességekben történő rendteremtés, vagyis az ok-okozati összefüggések vizsgálata.

A széleskörű diszkrecionális hatalom

A rendőri hivatással összefüggésbe hozható erények vizsgálata az etikával, mint az erkölccsel foglalkozó filozófiai tudománnyal veszi kezdetét. A helyes és helytelen cselekvés kérdésköre a tudatos emberi cselekvéseknél válik kiemelt jelentőségűvé. A tudományág tehát a tudatos emberi cselekvések körében, azok helyes vagy helytelen voltának alapvető kérdéskörével foglalkozik. A rendőri erkölcs a hivatás számára előírt normák, szabályzatok rendszerét alkotja. A rendőri hivatás gyakorlása során fellépő erkölcsi kérdések összetettek, mindemellett a rendőri hivatás tagjaival szemben a ráruházott hatalomnál fogva a társadalom magasabb szintű erkölcsiséget vár el. A rendészeti hivatás gyakorlása épp ennek okán bír igencsak nagy relevanciával, hiszen a munkavégzés minden mozzanata morális tartalommal töltődik. Tekintettel a munkavégzés sokrétű voltára

nem válik annak minden részlete szabályozhatóvá, ezért kapnak igencsak nagy szerepet a hivatásos emberek önálló döntései. Concha szerint a diszkrecionális akaratot a tények bizonytalansága és a bekövetkező hatások kiszámíthatatlansága teszik különösen jelentőssé. Mindemellett a diszkrecionális jogkörrel összefüggésben a becsületesség, a szükségesség, az arányosság, a kételkedés és az ellenőrzés szerepe válhat meghatározóvá.

A fizikai erő azonnali alkalmazása

A diszkrecionális jogkörrel nagymértékben összefügg. A rend megzavarásának létrejöttékor az adott helyzet mérlegelése során fog eldőlni, hogy az arra adott rendőri intézkedés a védelem érdekében, valaminek a megakadályozása vagy a megzavart rend helyreállítása alkalmával milyen mértékben lesz szükség. A fizikai erő azonnali kifejtésének a kényszerítő eszköz alkalmazása esetén van relevanciája. A szükségesség és arányosság mértéke, illetve a rendőr rendelkezésére álló eszközök, illetve azok használatának feltételeit előíró jogszabályokra kiterjedően, a szabad és egyéni mérlegelésnek szintén jelentősége van. Egy rendőrnek a kényszerítő eszközök használatának mérlegelésére, vagyis a döntésre, sok esetben nagyon kevés idő áll rendelkezésre. Ezért is elengedhetetlen a kor kívánalmainak megfelelő felszerelés biztosítása, a hozzátartozó képzés hatékonysága, szinten tartása és fontossága. A megfelelő felszerelés azt is jelenti, hogy a rendőr számára a szolgálata során rendelkezésre álló kényszerítő eszközök alkalmasak legyenek a szükségesség és arányosság betartására abban a tekintetben is, hogy annak használata során ne okozzon esetlegesen vétkesen nagyobb kárt, mint hasznot. Mind ezen túlmenően a napi szolgálati feladatok ellátásához szükséges az általános fizikai erőnlét is. A rendőri működéssel együtt járó feladatok teljesítéséhez, vagyis a védelmezés, megakadályozás és a helyreállítás tekintetében nélkülözhetetlen szerepet játszik a megfelelő fizikai erőnlét megléte. Ép testben ép lélek tartja a mondás. A szolgálati feladatok ugyanis a lélek számára éppen annyira megterhelők lehetnek, mint a test számára. Ami által szintén összefüggésbe hozható a többi erénnyel, úgymint a bátorsággal, amiről a következő részben írok bővebben.

A veszély vállalása

A rendőr hivatásával együtt jár a veszély vállalása. A rend védelme, a megzavarásának megakadályozása vagy a megzavart rend helyreállítása együtt jár annak a tényével, hogy bátorsággal felvértezve, a munkakörével járó veszélyt vállalva álljon helyt. A bátorság, a veszély vállalása ebben a tekintetben azt is jelenti, hogy a hivatásával összefüggésben egy rendőrnek oda kell mennie, ahonnan

más menekül, vagy olyat kell megtennie, ami másnak nem képezi a munkaköri kötelességét, monopolizálva ezáltal is a rendőri hivatással járó feladatokat. A bátorság Boda Mihály szerint a legáltalánosabb értelemben véve kezdeményezőképeség, ami szükséges ahhoz, hogy valaki elkezdjen és végrehajtsa egy cselekvést. Az általános értelemben vett bátorság nem csupán egy önmagában értelmezhető igencsak fontos erény, hanem nélkülözhetetlen minden más erény működéséhez is (Boda, 2018). A felosztása szerint megkülönböztet természetes, mesterséges, hazaszereteten alapuló és erkölcsi-morális bátorságot. A természetes bátorság során az ember erkölcsi szempontból mérlegeli a veszélyhelyzetet, és vállalja a veszélyes helyzettel együtt járó következményeket, ami egyszerre ösztönös és tudatos válasz. A mesterséges bátorság már egy tanulási folyamaton alapszik. Míg a természetes bátorság során egyéni tapasztalatoknak van szerepe, addig a mesterséges bátorság esetében a potenciálisan előforduló veszélyes helyzetek megismerése az abban elsajátítható helyes viselkedés begyakorlása révén válhat készség szintűvé. A bátorságtípusok harmadik eleme a hazaszereteten alapuló bátorság. Eszerint a haza felé mutatott pozitív érzelmekből adódóan motivációs erőt is magában hordoz. Végül az erkölcsi alapon vagy morálisan bátor ember egy erkölcsi vagy morális cél megvalósítása érdekében cselekvéssel kitartóan uralja a veszélyes helyzetet, amelynek két összetevője van: akaraterő és az az érték, amire az akaraterő irányul (Boda, 2018b). A bátorság tehát valami jónak, helyesnek cselekvéssel történő véghezvitelét jelenti. Az értelemnek és az akaratnak cselekvésben történő megnyilvánulása.

A hazaszeretet és a hazafias magatartás

Az államban az ember eszméje, a nemzeti alak általános jóságával képes érvényre jutni. A nemzet tagjának öntudata, szeretete által válik tehát öntudatos alkotássá, vagyis hazafivá. A nemzeti öntudatot, vagyis a hazafiságot a hazaszeretet jellemzi. Az általános jó, amely ebben a tekintetben a nemzet alakjában jelenik meg és az egyén e nemzet érdekében áldozatkészséggel törekszik az általános jó elérésére. Az általános akarat a társadalomra jellemző, a közérdek figyelembevételével, egyetlen közösséggé egyesíti a társadalom tagjait. A hazaszeretet értelmében vett állhatatosság és lelki erő, a hazaszereteten alapuló bátorság (Boda, 2020). A hivatáshoz kapcsolódó hűség, olyan közösséghez kapcsolódó hűség, amely magában foglalja a hivatás kezdeményezettjeihez és az adott hivatás ellátóihoz vagy annak kisebb-nagyobb közösségéhez való hűséget (Boda, 2019). A rendőri hivatás esetében a hivatás kezdeményezettjei a társadalom tagjai; a hivatást ellátók pedig a rendőri szolgálati feladatokat ellátó hivatásos állomány maga.

A rendőri hivatás speciális erkölcsi elemeit tekintve, a vizsgált történelmi korokon belül, ezek összességében mindegyikben fellelhetők voltak. Egyedül a második világháborút követő időszakban mutatkozott éles eltérés, amikor is a vallás szerepének háttérbe kerülése mellett a szocialista erkölcs vált hangsúlyossá. A politikai tisztánlátás és az erkölcsi szilárdság el nem hanyagolható szerepét szintén ebben a korban emelték ki, amelynek alapjai azonban a korábbi korokra nyúlnak vissza. Az egyéni döntések meghozatalában, annak erkölcsi tartalommal való telítettsége okán igencsak nagy relevanciával bírt a rendőri hivatást gyakorló számára.

Összefoglalás

A tanulmányban a rendőri hivatás történetét és elemeit a kiegészítéstől a rendszerváltozásig bezárólag mutattam be, olyan elemeket keresve, amelyek a hivatás szükséges elemeiként határozhatók meg. A feltárt elemek épp akkora jelentőséggel rendelkeznek a hivatást gyakorlóra, mint átfogóan az egész szervezetre vonatkozólag egyaránt. A társadalmi szerep a hivatásos szolgálatot, vagyis a közjó szolgálatát is jelentette. A szaktudás azonban szorosan összefügg az erkölcsi értékekkel. A tanulmány során feltárt erények összefüggést mutatnak egymással, közöttük ok-okozati kapcsolat van. A hivatásszerű munkavégzés és a hivatások léte nem képzelhető el hivatássetika nélkül, ami azt jelenti, hogy a rendészeti tevékenység sem képzelhető el erkölcsi és morális szabályok nélkül, amely szabályok ilyen tekintetben elősegítik többek között a rendőri állomány integrációját, és teszik ezzel hatékonyabbá a feladatvégrehajtasát, illetve fontos kapcsolatot képeznek állomány és a társadalom között.

Felhasznált irodalom

- A magyar királyi belügyminiszter 1927. évi 151.000. számú körrendelete, a közerkölcsiség védelméről. (1927) *Belügyi Közlöny*, 32(8).
- A rendőrség szolgálati szabályzata (1968). *A Belügyminisztérium kiadványa*. 10-21/2/1968.
- Androvicz G. (2018). A magyar rendőrképzés fejlődése a dualizmus időszakában. *Magyar Rendészet*, 18(1), 29-37. <https://doi.org/10.31627/RTF.XXIX.2019.57N.15-26P>
- Boda J. & Sallai J. (2016). A belügyminisztérium feladatrendszerének változásai 1848-1959 között. *Nemzetbiztonsági Szemle*, 4(1), 4-17.
- Boda M. (2018a). A hivatás és a katonai hivatás története és elemei. *Hadtudomány: A Magyar Hadtudományi Társaság Folyóirata*, 18(3-4), 137-157.

- Boda M. (2018b). Az alapvető katonai erények mibenléte és helyük a hosszú 19. századi magyar hadtudományos gondolkodásban 2. rész – A bátorság. *Hadtudomány: A Magyar Hadtudományi Társaság Folyóirata*, 28(2), 18-29.
- Boda M. (2019). Az alapvető katonai erények mibenléte és helyük a hosszú 19. századi magyar hadtudományos gondolkodásban 4. rész – A hűség. *Hadtudomány: A Magyar Hadtudományi Társaság Folyóirata*, 29(1-2), 35-48.
- Boda M. (2020). Zrínyi hősiességfogalma a katonai hősiesség változó formáinak tükrében. *Hadtudományi Szemle*, 13(2), 79-91. <https://doi.org/10.32563/hsz.2020.2.7>
- Botos J. (2015). A Magyar Királyi Belügyminisztérium helye, szerepe a polgári magyar állam rendvédelmi rendszerében 1867-1944. Boda J. & Parádi J. (Szerk.), *Tanulmányok a XIX-XX. századi magyar állam rendvédelem-történetéből* (pp. 65-88). Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság.
- Concha Gy. (1901). A rendőrség természete és állása szabad államban. Pauer I. (Szerk.), *Értekezések a társadalmi tudományok köréből. XII. kötet* (pp. 295-344). Magyar Tudományos Akadémia.
- Concha Gy. (1905). *Politika. Közigazgatástan*. Grill Károly Könyvkiadóvállalata.
- Fejtő F. (1946). Huszadik századi humanizmus. *Új Magyarország*, 2(49), 4-10.
- Forján Gy. & József G. (1955). A büntügyi apparátus politikai nevelésének néhány kérdése. *Rendőrségi Szemle*, 3(3), 211-218.
- Forgács J. (1942). A rendőrnevelés tükré. *A magyar rendőr*, 9(24), 5-14.
- Forró J. (2011). Magyar rendvédelem 1867-1968. *Rendvédelem történeti füzetek*, 20(23), 60-77.
- Greenwood, E. (1957). *Attributes of a Profession*. Oxford University Press.
- Gyergyák F. (2019). 100 éve született Szamel Lajos. *Új Magyar Közigazgatás*, 12(4), 106-108.
- Huntington, S.P. (1994): *Katona és az állam*. Zrínyi-Atlanti Kutató és Kiadó.
- Laky I. (1906). *Rendőrközegek tankönyve*. Budapest.
- Magyary Z. (1944). *A hivatásos közszolgálat megoldatlan kérdései*. Erdélyi Múzeum-Egyesület.
- Matheidesz I. (1959). A vezetők nevelői munkájáról. *Rendőrségi Szemle*, 7(8), 564-568.
- Nándori N. P. (2018). A rendőrség tizparancsolatának bemutatása. In Gaál Gy. & Hautzinger Z. (Szerk.), *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, XX.* (pp. 307-312). Magyar Hadtudományi Társaság.
- Rédey M. (1916). *A rendőri szolgálat vezérfonala*. Pátria.
- R-2 (1948). *Szolgálati szabályzat a rendőrség részére*. A Belügyminisztérium hivatalos kiadása.
- Sallai J. (2019). *A magyar rendészet története*. Rendőrség Tudományos Tanácsa Kiadó.
- Scitovszky B. (1927). Az erkölcs. *Pesti Napló*, 78(47), 9-15.
- Szamel L. (1963). A belügyi szervek munkája társadalmisításának főbb elvi kérdései. *Belügyi Szemle*, 1(9), 5-15.
- Szervezési szabályzat a fő- és székvárosi m. kir. államrendőrség őrsége számára* (1893). II. füzet. Athenaeum Kiadó.
- Tomcsányi M. (1926). *A magyar közigazgatási jog alapintézményei*. Egyetemi Nyomda.
- Tóth J. (1961). A rendőri szakképzésről. *Rendőrségi szemle, A B.M. Országos Rendőrfőkapitánysága*, 9(4), 243-249.

A cikkben található online hivatkozások

URL1: *Egyéb állami szervek 1867–1918.* http://gepeskonyv.btk.elte.hu/adatok/Tortenelem/14Szab%F3_Marjanucz/html/4_6.htm

URL2: *1872. évi XXXVI. törvénycikk Buda-Pest fővárosi törvényhatóság alakításáról és rendezéséről.* <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=87200036.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D29>

URL3: *1881. évi XXI. törvénycikk a Budapest-fővárosi rendőrségről.* <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=88100021.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D31>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Nándori N.P. (2021). A rendőri hivatás története és elemei. *Belügyi Szemle*, 69(7), 1181-1208. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.7.6>